

Prof. Hrehová: “Čo je násilné, zotročuje a čo zotročuje, je nemorálne!”

22. januára 2022 ✚ Cirkev Spoločnosť ✚ Rozhovory

Zdroj: archív prof. H. Hrehovej

Morálna teológia je živá a dynamická veda vyžadujúca integritu rozumu a viery.

Rozhovor s prof. Helenou Hrehovou - s teologičkou s najvyšším akademickým stupňom vzdelania na Slovensku v oblasti katolíckej morálnej teológie. Hlavnej autorky stanoviska združenia SLOVENSKÍ KATOLÍCI, ktorým sa združenie ohradilo voči vyjadreniu hovorca Konferencie biskupov Slovenska dp. Kramarovi, ktorý vyhlásil, že veriaci si nemôžu uplatniť pri očkovaní výhradu vo svedomí.

Vyrástli ste v kresťanskej rodine. Boli Vaši rodičia praktizujúci veriaci ľudia? Ako ste zakúšali komunistické prenasledovanie v období komunistickej totality? Boli ste sledovaná aj príslušníkmi ŠtB?

Narodila som sa v Prešove do katolíckej rodiny a od raného detstva som s láskou nasávala katolícku náuku. Vyrastala som na dedine v Bystrom n/Topľou, kde som prežila krásne detské roky pod lesom a v prírode. Na môj život mali vplyv pochopiteľne obidvaja rodičia, otec Ján, ktorý hovoril dobre anglicky (pred 2. svetovou vojnou pracoval rok v Hamburgu a šesť rokov v USA, kde mal strýka) a matka Mária mala poľské korene (babka pochádzala z Czarnego Dunajca (12 km na sever od Nowego Targu). Ona sa starala o to, aby sa v rodine prechovávala veľká úcta k Panne Márii. S ňou som chodievala na prvé piatky, na roráty, na modlitbu posvätného ruženca v októbri, na litánie k Panne Márii v máji, na púte do Levoče, do Gaboltova aj Obišoviec. Rodičov som videla modliť sa po celodennej práci na kolenách.

Veľký vplyv na moju duchovnú formáciu mali aj dvaja kňazi: pán dekan Anton Durčák a potom od ôsmich rokov najmä dp. Alfréd Vilík. Prvý ma stimuloval k modlitbe, takže už ako 5-ročnú ma skúšal základné modlitby (Otčenáš, Zdravas, Verím v Boha, Desť Božích prikázaní, päť cirkevných prikázaní, šesť hlavných

právd, krátku rannú modlitbu a krátku večernú modlitbu), ktoré som už v predškolskom veku ovládala naspamäť. Druhý mi požičiaval knihy na čítanie – životopisy svätých mučeníkov, ktorých som obdivovala pre ich veľkú lásku k Pánu Ježišovi (sv. Agnesa, sv. Cecília, sv. Tarzicius), ale aj sv. Máriu Goretti, sv. Alojza Gonzagu, sv. Jána Bosca. Ja som mu neskôr zasa nosievala náboženské knihy, ktoré kolovali v bratislavskom prostredí.

V našej rodine vládol poriadok. Dôsledne sa dodržiavali Božie prikázania a dbalo sa aj na modlitbu ruženca. Do pamäte sa mi vryli viaceré otcove ponaučenia: „*Zachovaj poriadok a poriadok zachová teba*“, „*Čo nie je tvoje, nepozerať ani len v tú stranu, aby ťa to nepokúšalo*“, alebo „*Múdry neurobí dva razy tú istú chybu*“. Ja som sa v mladosti rada modlievala rozličné modlitby podľa liturgického kalendára (z „Nábožných výlev“), rozličné litánie v týždni, tri modlitby k Duchu Svätému, čo mi zostalo dodnes a od mojich 24 rokov sa modlievam aj Liturgiu hodín.

Praktiky komunistického režimu sa ma v detstve nejako zvlášť nedotkli (otec nebol straník, držal sa bokom, ale Hlas Ameriky, Slobodnú Európu a Vatikánske rádio počúval každý deň už zavčasu rána). Pochopiteľne, ako to bolo v tých časoch, aj ja som sa stala pionierkou. Veľmi živo si spomínam na sľub na Dukle pri pamätníku padlých vojakov. Mama ma ráno vypravdila k autobusu a na krk mi zavesila posvätený ruženec. Po sľube nám uviazali na krk červené šatky a po ceste naspäť musel pán šofér dvakrát zastaviť. Vyvrátila som všetko, čo som zjedla. Neskôr sme sa na tom doma smiali, že v žalúdku došlo k stresu a nárazu dvoch protikladných smerov: kresťanskej viery a ateistickej komunistickej ideológie. V Zväze socialistickej mládeže na Gymnáziu v Prešove som sa (ako cezpoľná) nijako aktívne neangažovala. Naopak, ráno som ešte pred výukou chodievala na sv. omšu k františkánom. A podobne tomu bolo aj na vysokej škole (ranná sv. omša o 5:45). Cez vysokoškolské roky a potom aj po nich som chodievala aspoň raz v roku do Czenstochowej a 2-krát som sa zúčastnila aj na pešej púti Warszawa – Czenstochowa, čo veľmi prispelo k môjmu duchovnému vzrastu. Viackrát som mala možnosť vypočuť si odvážne homílie pána kardinála Štefana Wyszyńskiego, ktorý vždy 15. augusta vítal pútnikov. Kardinál Wyszyński (vyhlásený za blahoslaveného 12. septembra 2021) stál dlhé roky na čele prenasledovanej poľskej cirkvi, podobne ako u nás pán biskup Ján Vojaššák.

Komunistický režim sa ma začal dotýkať až na vysokej škole. Po roku 1971 sa totiž začali politické previerky. Pred štátnymi skúškami sa už vyžadoval podpis pod vyhlásenie o „vyrovnaní sa s náboženskou otázkou“. Váhala som, a tak to za mňa podpísal náš krúžkový vedúci, aby som si vraj nekomplikovala život. Vysokú školu som preplávala bez ujmy. Na mojom prvom pracovisku v Slovenskom národnom múzeu Bratislava – Hrad, kde som pracovala ako historička v Oddelení starších československých dejín, bolo tiež všetko v pohode. Tam som sa stretla so skupinou starších historikov, ktorí boli vylúčení po roku 1968 zo strany (Dr. Haraksim, Dr. Lipták, Dr. Guzy, Dr. Husár, Dr. Hlinka).

Kameňom úrazu sa mi stalo až lepšie platené miesto jazykovej redaktorky v Redakcii Pravda (v oddelení kultúry, kde som nastúpila 1. septembra 1975) s vyhlídkou na skoršie pridelenie družstevného bytu. Koncom roka 1978 ráno po príchode do práce zazvonil telefón a na druhej strane sa ozval strohý mužský hlas. Po overení mena a priezviska mi oznámil, že sa mám dostaviť nasledujúce ráno o 8:00 hod. (s občianskym preukazom) na Ministerstvo vnútra Slovenskej socialistickej republiky. Hneď po pracovnej dobe som sa preto zastavila za P. Gromom SJ (mojím spovedníkom), aby som sa s ním poradila. On

zatelefonoval MUDr. Silvestrovi Krčmérymu a ten ma poučil, ako sa správať.

Na MV SSR ma čakali traja príslušníci ŠtB. Povožili ma vo výťahu, aby navodili psychózu strachu. V jednej z miestnosti mi najprv ponúkli spoluprácu. Vraj by som mohla cestovať aj na Západ a prinášať správy o našich občanoch žijúcich v emigrácii. Vtedy to zo mňa spontánne vyhrklo, že na takéto „špinavosti“ by som sa nikdy nedala. Postavili teda pred mňa magnetofón a na stôl vyložili tri moje fotografie (z adorácie u františkánov) a tiež fascikel s údajmi o mne a mojej rodine (otec už niekoľko rokov nežil, mama áno). Vraj pochádzam „z bigotnej katolíckej rodiny“ a „verím pri mojom intelektu čiernokňažníkom“.

Výsluch trval tri hodiny. Poprela som ich tvrdenia, že som zapojená do aktivít podzemnej cirkvi, že patrím do rehoľného spoločenstva, ale priznala som, že do kostola chodím aj ráno aj večer. Chceli odo mňa mená a priezviská mladých ľudí, s ktorými sa stretávam. Ja som z opatrnosti tvrdila, že poznám iba mená. Tak ma o tom poučil MUDr. Silvester Krčméry. Na konci výsluchu mi povedali, že už viac nesmiem vstúpiť do redakcie kvôli novej sabotáži a vraj odteraz budem striedať zamestnania ako „špinavá handra“. Vraj uvidíme, kto dlhšie vydrží a navyše budú ma aj sledovať. Vyhrážali sa mi aj možnou fyzickou likvidáciou.

Ja som v tom momente nabrala odvalu a pustila som sa s nimi do debaty o viere v Boha a náboženstve. Zároveň som im vtedy povedala, že ak Boh dopustí, tak s jeho pomocou vydržím aj fyzickú likvidáciu, no v Cirkvi svätej budem mučeníčkou. A naopak, vy budete vrahmi a raz sa budete zodpovedať pred Božím súdom. Na to sa jeden z nich pokúsil odľahčiť situáciu vyjadrením, že nikto si nie je istý životom. Povedala som im, že som rada, že to pochopili, lebo všetci sme na zemi len dovtedy, kým to chce Pán Boh.

Boli to dosť ťažké časy kvôli strachu. Pri rozhovoroch som vždy mala zapnuté rádio a na ulici sme hovorili potichu. Na MV SSR ma viac nevolali, no sledovali ma. Pána Miroslava (tak sa mi predstavoval v telefóne) som stretala často a najmä v meste pred kostolom, v električke, aj na pracovisku, no vtedy to už znamenalo, že si môžem „baliť veci a hľadať novú prácu“. Stalo sa, že som bola aj mesiac nezamestnaná, čo bolo v tom čase trestné. Popri týchto trápeniach som zažila aj prekvapenia (v mojej poštovej schránke som našla obálku s 3 000 Kčs). Mojej mame som o týchto veciach radšej nič nepovedala a rovnako ani mojim starším sestrám, aby mi nevyčítali, že sa ich deti kvôli mne nedostanú do školy. Kontakty s rehoľnými sestrami som prerušila, aby som na nich neupozornila orgány ŠtB. Zažila som veľkú samotu. Všetky kamarátky by sa boli veľmi vyľakali.

O mojich problémoch vedel iba spovedník. Diskrétnu dôverníčku mi však robila aj sestra Pulchéria, uršulínka, ktorá pracovala ako kostolníčka v kostole Notre Dame. Na strane druhej, a to je pozitívne, som si navykla na samotu s Ježišom. Chodievala som pravidelne na adorácie v bratislavských kostoloch. Niekedy sa mi v tých časoch podarilo zohnať prácu len na zastupovanie, inokedy som musela zakrátko odísť (stalo sa tak 4-krát). Z piateho pracovného miesta na Slovenskej technickej univerzite som už odišla sama nevrátiac sa z individuálnej turistiky (objednanej cez Čedok). Pred mojím odchodom na dovolenku mi zavolať príslušník ŠtB pán Miroslav. Chcel ma pozvať na kávu alebo čaj, ale ja som uprednostnila rozhovor pri Dunaji v blízkosti Námestia Ľudovíta Štúra. Povedal mi vtedy, že som čestný a pravdovravný človek. On by sa som mnou už viac nechcel stretnúť pri takejto príležitosti.

Počas sledovania zo strany ŠtB som pochopila, že všetko je na niečo dobré pre tých, „ktorí milujú Pána“. Zmena pracovísk bola totiž aj mojou malou misiou. K viere a k sviatosti krstu som pripravila osem osôb

rôzneho veku. V mojom byte sa striedali mladí ľudia (dievčatá, bohoslovci i manželia). Spolu sme sa modlili, adorovali, chodievali na púte, premietali filmy.

Prečo ste sa rozhodli emigrovať? Ako sa Vám podarilo dostať sa za železnú oponu? Nesledovali Vás príslušníci ŠtB aj v Ríme? Ako Vašu emigráciu prežívali rodičia? Komunisti Vám znárodnili byt a všetky osobné veci. Vrátilo sa Vám to po revolúcii 1989?

Za železnú oponu sa mi podarilo dostať tak, že moja známa z jezuitského kostola pani Ruženka, ktorá pracovala na Devízovom oddelení (v banke na Dunajskej ulici), ma po sv. omši zastavila, že odchádza do dôchodku a ak by som chcela devízový príslub, tentoraz má túto možnosť. Tak som dopomohla k devízovému príslubu trom bratom kapucínom a potom aj tri pre nás (pre mňa a syna mojej sestry Jozefa (absolventa Strojníckej fakulty, dnes páter OFMCap.) a jednu kamarátku.

Zaplatili sme si cestu cez Čedok vlakom (cez Rakúsko, Taliansko, Francúzsko, Španielsko a naspäť cez Taliansko a Rakúsko). Previerka vo vlaku na ceste do Viedne (chodieval len jeden vozeň) bola podrobná. Vyroziť sme museli z tašky všetky veci. Colníčku najviac rozčúlil môj hrubý Slovensko-taliansky slovník. Zdôvodnila som to dvanástimi prebratými lekciami z taliančiny. Naši doma, moja mama, sestra a švager boli z nášho rozhodnutia šokovaní. Z Košíc pre nich došlo auto Kriminálnej polície, ktoré ich odviezlo na vypočutie. Oni však nevedeli o ničom. Rovnako sme to nevedeli ani my sami.

Definitívne rozhodnutie sme urobili až na spiatočnej ceste v Ríme po rozhovore s pánom biskupom Hrušovským. Moja kamarátka sa vrátila domov sama. Ja aj môj synovec sme mali družstevné byty v Bratislave (ja už aj splatenú pôžičku), ktoré zostali zabavené so všetkým nábytkom i súkromnými vecami. Po roku 1989 nás štát rehabilitoval, lebo kvôli vysokoškolskému vzdelaniu sme boli odsúdení na 1 rok. Nikdy sa nám ale nedostalo žiadneho spravodlivého zadosťučinenia ohľadne družstevných bytov a zhabaných osobných vecí. Oslovila som aj vplyvných ľudí z KDĽ, no nikto z nich nič neurobil.

Život v cudzine bez rodinného zázemia bol asi náročný. Rozhodli ste sa študovať teológiu. Kňazom financujú štúdium teológie biskupi a rehoľníkom rehole. Kto financoval Vaše štúdiá v Ríme? Štúdiá ste ukončili doktorátom na Gregorovej univerzite *Summa cum laude*. Spomínate si na Vašich profesorov?

Emigrácia je ťažká a obzvlášť pre ženu. Je pravda, že s mojím synovcom sme si boli oporou, veď sme spolu aj vyrastali. On nastúpil do Nepomucena (Československý seminár pre bohoslovcov) a začal študovať filozofiu na Pápežskej Lateránskej univerzite. Ja som ostala v Slovenskom ústave sv. Cyrila a Metoda v Ríme. Vstávalo sa tam ráno o 5:00 hod., o 5:30 rozjímanie, ranné chvály, o 6:00 sv. omša, raňajky. Od 8:00 hod do 12:00 som štylisticky upravovala preklady kníh. V utorky som chodievala do Vatikánskeho rádia (vysielanie pre mladých). Pomáhala som tiež pri upratovaní kaplniek, chodieb, kuchyne, čistila zeleninu, atď. Pri mojej 53-kg váhe som to niekedy aj nevládala.

Pri jednej návšteve môjho synovca v Nepomucene som sa zoznámila s rektorom profesorom K. Vránom, ktorý prednášal filozofiu na Pápežskej Lateránskej univerzite a so spirituálom prof. T. Špidlíkom, ktorý vyučoval na Pápežskej Gregorovej univerzite a na Východnom orientálnom inštitúte. Položili mi otázku, čo chcem robiť v Slovenskom ústave? Zdôverila som sa, že mojou túžbou bolo študovať teológiu, ale neviem ako, keďže nemám cestovný pas iba povolenie k pobytu a rovnako ani finančné prostriedky. Prof. Vrána mi

navrhol, aby som mu nechala moje povolenie k pobytu a tiež rozhodnutie o udelení azylu v Taliansku, že on mi na Rímskej prefektúre vybaví cestovný pas do troch dní. A stalo sa.

Takto som sa dostala na 3-mesačný intenzívny kurz talianskeho jazyka na Univerzitu pre cudzincov v Perugii. Pán biskup Hrušovský ma odviezol do Perugia. Školné zaplatil z mojich 350 dolárov (220 dolárov devízový prísľub na 20 dní a 130 som si kúpila načierno od panej, ktorá mala dcéru vydatú v USA) a nechal mi skromné vreckové (1 000 lír na deň, čo mi stačilo na kúsok pizze a na cappuccino). Bývala som u sestier františkánok, ktoré zakrátko zistili, že v pridelennej skrinke nemám žiadne potraviny. A tak mi tam vkladali trojuholníky syra, žemľu, jogurt, vajíčka, maslo...

Na univerzite sme mali 4 hodiny gramatiky ráno a 3 hodiny konverzácie popoludní. Dosť náročné testy som zvládla a aj ústne skúšky, takže do Ríma som sa vrátila s certifikátom. Krátko na to, som sprevádzala jednu moju kamarátku a skupinu Slovákov na audienciu do Castel Gandolfa. Po nej sa pri nás zastavil Sv. Otec Ján Pavol II. a udialo sa niečo pre mňa výnimočné. Sv. Otec Ján Pavol II. najprv zdvihol ruky nad mojou hlavou a potom mi položil obidve ruky na hlavu. Cítila som zvláštnu silu z tohto požehnania a výsledkom bolo dôležité rozhodnutie.

Na druhý deň som sa, ako mi poradil prof. Vrána, vybrala na Angelicum (Pápežská univerzita sv. Tomáša Akvinského). Zaklopala som na dvere dekanátu a keďže boli ešte prázdniny, na moje prekvapenie za stolom sedel sám pán dekan. Predstavila som, že som emigrantka z Československa a bol mi udelený politický azyl v Taliansku. Zastavila som sa preto, lebo by som sa chcela zapísať u nich na filozofickú fakultu. Podala som mu aj môj diplom o ukončení vysokej školy. Musím povedať, že bol voči mne veľmi milý a ochotný poradiť. Na Filozofickú fakultu som nastúpila 15. októbra 1987. Dokonca mi požičiaval knihy určené ako povinná literatúra, ktoré vybral na svoje meno, aby som si z nich priebežne robila poznámky. Tak mi pomohol s prípravou na skúšky.

Prvý rok bol rozhodujúci, ale všetky skúšky som úspešne zvládla. V druhom ročníku mi už pán dekan dovolil pribrať si aj viac povinných predmetov, ako bol predpis a v 3. ročníku už aj niektoré kurzy z teológie. Za štyri roky som takto zvládla päť ročníkov aj so záverečnými skúškami z filozofie a teológie a tiež aj *Lectio coram* (30-minútová prednáška pred komisiou profesorov (praktická ukážka o schopnosti prednášať) na tému, ktorú si študent vytiahol 48 hodín pred *Lectio coram* na Dekanáte. Táto schopnosť pripraviť sa v krátkom čase bola hodnotená príslušnou komisiou.

Môj odchod zo Slovenského ústavu bol dosť komplikovaný. Pol roka som bývala u francúzskych sestier dominikánok. Za ubytovanie som im pomáhala popoludní so žiakmi (väčšinou ako dozor pri hrách na dvore). Na univerzite som sa medzitým spriatelila s novickou Elisabettou Sant'Andrea z Kongregácie sestier La Nostra Signora dal Monte Calvario. Jej pričinením mi ich generálna predstavená navrhla, že ak by som chcela, môžem bývať u nich. Táto možnosť mi bola poslaná priam z neba. V ich dome (v blízkosti Lateránskej baziliky) som zostala bývať šesť rokov. Matka Silvestra za mňa zaplatila prvý semester na univerzite. Keď som jej sa raz opýtala, čo bude s ďalším semestrom, odpovedala mi: „*Dio vede e provvede*“ (Boh vidí a predvída).

A bolo to tak. Na druhý semester sa mi už na Vianoce vyzbierali rodičia detí v materskej škole, kde som dva roky vypomáhala každý deň (vždy po výuke na univerzite), a to od 14:00 do 17:00. Popritom som dodržiavala

modlitbový program sestier: rozjímanie, ranné chvály, sv. omša. Nasledovali rýchle raňajky a odchod na univerzitu, kde prebiehala výuka v čase od 8:00 do 13:00. Deti v materskej škole som mala veľmi rada a aj ony mňa. Potom to boli večerné modlitby (ruženec a večery) a ja som v mojej cele pokračovala v štúdiu až do polnoci.

Ďalšie dva roky som popoludní žehlila bielizeň s dvomi staršími sestrami, ktoré boli 40 rokov na misiách v Brazílii. Pri práci sme sa pomodlili tri ružence. Bielizne bolo veľa (v dome bývalo 80 sestier), ale za dve popoludnia sme to zvládli. Od stredy som už mala popoludní voľno, takže som ostávala v knižnici robiť si poznámky z povinnej literatúry ku skúškam.

Na konci 5. ročníka sme boli so spolužiakmi a profesormi na privátnej sv. omši v kaplnke vo Vatikáne. Sv. Otec išiel popri nás a s každým prehodil nejaké slovo. Mňa už poznal cez sestry Polky vo Vatikáne, ktoré som tiež spoznala za zvláštnych okolností. Mama mi poslala balíček po jednej mojej kamarátke z Bystrého, ktorá sa dostala na zájazd do Ríma. Dohodli sme sa, že ju budem čakať o 12:00 pri obelisku na Námestí sv. Petra. Stará Karosa sa však pokazila. Čakala som pri obelisku až do 15:00 hod., ale nedočkala som sa. Prišli až pred večerom. Kamarátka bola smutná z toho, že sme sa nestretli, ale na Námestí sv. Petra zbadala tri rehoľné sestry rozprávajúce sa medzi sebou po poľsky. Prihovorila sa im, že nevie, ako by mi doručila balík. Sestra Mattia jej povedala, že to vybaví. Vzala si moje telefónne číslo aj balík zavolala mi, že mám prísť na vstupnú vrátnicu do Vatikánu, odvolať sa na ňu a ona príde pre mňa.

Odvtedy sme si boli s tromi sestrami „*Niepokalankami*“ (Kongregácia sestier Nepoškvrneného počatia Panny Márie) veľmi blízke. Vždy vo veľkom týždni a aj pred Vianocami som trávila s nimi (v Palazzo tribunale) vianočné i veľkonočné sviatky a aspoň raz v týždni som ich chodievala navštíviť vrátane obeda. S nimi som vždy bola aj na všetkých významných liturgických sláveniach v Bazilike sv. Petra. Oni nepotrebovali lístky, lebo mali vyhradené miesta pod sochou sv. Veroniky a ja som smela ísť s nimi. Na oplátku som im bola nápomocná aj ja pri žehlení, pri vybavení vianočnej či veľkonočnej pošty pre kardinálov. Inokedy som ich vyťahla do múzeí a galérií, alebo som vybavila prehliadku prezidentského sídla (palazzo Quirinale) v čase, keď bol pán prezident na zahraničnej návšteve.

Sv. Otec Ján Pavol II. ma osobne poznal práve cez tieto poľské sestry. V 5. ročníku, keď sme boli v dvoch skupinách na privátnej sv. omši vo Vatikáne sa ma preto po poľsky opýtal, čo budem robiť ja. Odpovedala som mu, že by som chcela pokračovať v licenciáte z morálnej teológie. Dal mi krížik na čelo a povedal: „*Bardzo dobrze*“ (veľmi dobre).

Všetko, čo som prežila, bolo niekedy nad ľudské sily, ale počas celého štúdia som vždy cítila Božie požehnanie, ako aj sympatie profesorov a spolužiakov. Spočiatku to bolo veľmi ťažké, ale každý rok sa to zlepšovalo. Počas licenciátu som už učila náboženstvo na *scuola media* (stredná škola). Takže vždy nejaká práca aj štúdium. Cez letné prázdniny som zasa opatrovala 97-ročného kanonika vo Florencii (bol vojenským kaplánom v I. svetovej vojne a rozprával mi príbehy ťažko ranených vojakov po bitke na Piave). Cez rok ho opatrovala jeho švagriná a cez letné prázdniny ja, no bol to veľmi disciplinovaný a diskretný človek.

Takýmto spôsobom som si zarobila peniaze na zaplatenie poplatkov za obidva semestre licenciátu. Navyše ma podporili aj ľudia, ktorých som spoznala v Katedrále *Santa Maria dei Fiori*. Na licenciátskom štúdiu

mi pomohli aj Poliaci vo Vatikáne. Otec Silvester, OFMconv. mi napríklad kúpil prvý počítač v roku 1991 a aj ja sama som si zarobila pri príprave materiálov na svätorečenie sv. Jadwigi Jagelonskej. Jej život mi bol blízky, lebo témou mojej diplomovej práce na Slovensku z oblasti histórie boli *Česko-poľsko-uhorské politické vzťahy v 14. storočí*.

Po licenciáte 7. júna 1993 som stretla moju, ale aj všeobecne veľmi obľúbenú pani profesorku Brunu Costacurtu. Spýtala sa ma, ako dopadol licenciát a či mám priemer potrebný na doktorandské štúdium. Keď som potvrdila, že áno, povedala mi, aby som šla domov oddýchnuť si, no na Slovensko sa nesmiem vrátiť bez doktorátu. Licenciát u žien je vraj ako nič. Zdôverila som sa jej, že už nevládzem zápasit s poplatkami za štúdium ďalšie tri roky. Povzbudila ma, že nech to nevzdávam a vyplním si prihlášku na doktorandské štúdium. Vypýtala si tiež moju adresu s tým, že sa mi ozve. Takto som odcestovala domov do prázdneho rodičovského domu, keďže mama už nežila.

Asi po dvoch týždňoch som dostala list od prof. Josepha Übermessa SJ, provinciála nemeckých jezuitov z Norimbergu s oznámením, že on bude dotovať moje doktorandské štúdium. Keď sa v októbri vrátim, mám sa zastaviť v Generálnom dome otcov jezuitov (Borgo Santo Spirito) a tam si mám u ekonóma vyzdvihnúť peniaze potrebné na štúdium na celý rok, aby som mohla pokojne študovať (bez pracovných povinností), to znamená zaplatiť rehoľným sestrám ubytovanie, raňajky a večere, pretože na obedy som nechodievala. Popri povinných a výberových predmetoch z morálky som trávila čas až do večera v knižniciach. Sestra Mattia mi pomohla s bývaním v Generálnom dome u poľských sestier uršulínok na Monte Verde, kde som bývala počas doktorandského štúdia. Mala som sa tam veľmi dobre.

Pokiaľ ide o profesorov, na prvom mieste musím spomenúť Josepha Fan Than Thana OP, prof. D. Mongilla OP, prof. F. Compagnoniho OP, prof. K. Vránu a samozrejme prof. T. Špidlíka SJ, prof. S. Bastianela SJ (direktora mojej dizertačnej práce), prof. M. I. Rupnika SJ (konzultanta mojej dizertačnej práce), prof. Wicksa SJ (dekana Teologickej fakulty), prof. B. Costacurtu, prof. I. Fučeka SJ, prof. M. Tenace. Títo všetci mi boli vždy priaznivo naklonení. Na doktorandskom štúdiu som už žila bez finančných ťažkostí a mohla som si kúpiť aj niektoré knihy. K luxusu patrila aj *tessera* (električka), lebo dovtedy som chodievala len peši (s výnimkou, keď veľmi silno pršalo).

Na konci 2. ročníka doktorandského štúdia som mala 165-stranovú dizertačnú prácu hotovú a 30. júna som ju so súhlasom prof. Bastianela odovzdala na študijnom oddelení. Po obhajobe (3. novembra 1995) som zvyšné peniaze vrátila do Generálneho domu otcov jezuitov v Ríme. Ekonóm P. Villa SJ sa čudoval, že si to nechcem nechať, veď doma nenájdem nič. Avšak mne sa zdalo spravodlivé peniaze vrátiť, keďže boli určené na štúdium. Za túto pomoc som dodnes veľmi vďačná otcovi Übermesserovi SJ. Po obhajobe som mu napísala ďakovný list, ale pamätám na neho aj v mojej každodennej modlitbe za živých i zomrelých dobrodinco.

Doma na Slovensku ma naozaj nečakalo nič. Ubytovala som sa v Charitase (tam mi ukradli aj zlatý prsteň, ktorý som dostala od môjho otca na 18. narodeniny). Od P. Jána Majerčáka SJ som si odkúpila 1-izbový byt tak, že sme predali náš rodný dom aj so záhradou a na zariadenie mi požičala peniaze moja sestra, ktoré som jej postupne vrátila. Nastúpila som na Teologickú fakultu TU, kde som odučila letný semester. Na zimný semester som bola vypísaná v programe na Pontificio Istituto orientale, ako to chcel Marko I. Rupnik, ale na Slovensku by mi nikto nedržal miesto. A tak som sa musela znova rozhodnúť. Ovplynili ma moje sestry, aby

som zostala na Slovensku. Do zimného semestra som už nastúpila na PdF a FH TU, ktorá sa neskôr premenovala na FF TU. Na FF TU som zotrvala až do odchodu do dôchodku (koncom roka 2019).

Počas štúdií v Ríme ste sa niekoľkokrát mali možnosť stretnúť so Sv. Otcom Jánom Pavlom II. Ako ste ho vnímali? Vraj po Vašej obhajobe doktorátu Vás pozval na svoju rannú sv. omšu, aby Vám zagrataloval. Je to pravda?

So sv. Jánom Pavlom II. som sa stretla viackrát. Raz som mu bola aj zablahoželať k narodeninám so sestrou Mattiou (ona s tortou a kvetmi) a ja s bombonierou zo Slovenska. Asi 4-krát som bola na sv. omši v jeho súkromnej kaplnke, tiež viackrát na rozlamaní vianočnej oplátky na Štedrý večer s komunitou Poliakov, ktorí pracovali vo Vatikáne. Mnohokrát na audienciách, kde sa mi párkrát ušiel aj krížik na čelo a rovnako aj na modlitbe sv. ruženca v prvé soboty v mesiaci.

Na mojej obhajobe dizertačnej práce bolo viac Poliakov ako Slovákov (mnohé poľské rehoľné sestry aj pátri, a tiež aj Taliani). Správa sa zanesla až k Sv. Otcovi. Myslím si, že to bola sestra Magdaléna (uršulínka, u ktorých som bývala na doktorandskom štúdiu a pomáhala jej s prípravou dokumentov pri svätorečení sv. Jadwigi Jagelonskej), lebo ona pracovala šesť rokov ako sekretárka kardinála K. Wojtylu v Krakove. Večer po mojej obhajobe telefonoval mons. S. Dziwisz k sestrám do Generálneho domu sestier uršulínok, kde som bývala, aby som ráno prišla na privátnu sv. omšu do Vatikánu cez „Porta di bronzo“. Svätý Otec po sv. omši, keďže sa pristavil pri každom, kto tam bol, mi zablahoželať k doktorátu a požehnal ma položením rúk na hlavu.

Pre mňa sú to, samozrejme, nezabudnuteľné spomienky. Dnes už svätého Jána Pavla II. som vnímala ako muža veľmi silnej viery, modlitby a kontemplácie, ale aj ako muža kultúry. Láska ku Kristovi a k Božej Matke Panne Márii bola u neho viditeľná aj navonok. Jeho tvár bola prívetivá, pokojná aj súcitná. Vedel byť vážny aj veselý, rád žartoval. Keď ho raz sestra Mattia v mojej prítomnosti pozývala na obed, odpovedal jej, že príde dnes. A tak sme rýchlo utekali všetko chystať a upratovať.

Človek mal pri ňom tiež pocit, že ho skúma a zároveň pozorne počúva a chce povzbudiť. Viackrát som mala pocit, že vidí do ľudských sŕdc. Aj v Castel Gandolfo musel cítiť úzkosť mojej duše a bezradnosť, preto ma požehnal vkladáním rúk na hlavu. Vedel dodať, dokonca aj masám ľudí, silu a odvahu. Treba tiež povedať, že okrem svojej špecializácie v oblasti morálnej teológie bol aj rozhladeným filozofom. Nezriedka konal aj spontánne odbočiac od predpísaného protokolu. Na generálnych audienciách rád bral deti do náručia i žehnal na každej audiencii chorých ľudí.

Po blahoželaní k doktorátu sa ma tiež opýtal, či sa vraciam na Slovensko. Povedala som, že áno, ale bojím sa, ako obstojím ako žena-teologička medzi vlastnými. Pozrel sa na mňa a jeho odpoveďou bolo opäť požehnanie vkladáním rúk na hlavu. Ďalším prekvapením pre mňa bolo tiež to, že z Katolíckej univerzity v Lubline mi prišiel diplom o uznaní môjho doktorátu na KUL. Na Slovensku som si v roku 1995 nostrifikovala môj licenciát i doktorát na Starých gruntoch pri Ministerstve školstva. Musela som mať oficiálne preklady od latinčinára z Komenského univerzity. Licenciát mi bol uznaný ako ThDr. a doktorát ako PhD. Z prominentnej Pápežskej univerzity Gregoriana s tým nebol veľký problém, z ostatných univerzít asi áno.

Popri mnohých veľmi ťažkých chvíľach v emigrácii, po mnohých pôstoch z núdze, ale aj po neistotách a prosbách k Bohu len, aby som neochorela, keďže som nemala žiadne zdravotné poistenie. A nebola som celých desať rokov až na výnimku žľzníkového záchvatu (týždeň som pila len čaj a sucháre), z ktorého som sa dostala aj bez lekára. Neskôr na Slovensku zistili, že som prekonala hepatitídu. Iba dvakrát som potrebovala zubného lekára, a to raz ma vzali kapucíni k ich zubnému lekárovi a raz sestričky uršulínky, u ktorých som bývala.

Dnes môžem povedať, že Božia prozreteľnosť ma sprevádzala a ochranu nebeskej Matky som vždy cítila. V emigrácii som spoznala a stretla krásne (duchovne zrelé) osobnosti i nadviazala mnohé duchovné priateľstvá, napr. aj so sestrami v kontemplatívnych kláštoroch. Tieto priateľstvá pretrvávajú dodnes. Sestry, u ktorých som bývala, ale aj profesori videli moju túžbu po hlbšom poznaní Boha, ale aj pracovitosť a ochotu pustiť sa do všetkého, ak bolo treba, a tiež aj vernosť a stálosť v modlitbe. Sestry mi viackrát hovorievali: oddýchni si, nevstávaj na ranné modlitby a sv. omšu zvlášť po ťažkých po skúškach, ale vždy som si spomenula, že môj otec by mi povedal: zachovaj poriadok a poriadok zachová teba.

Napriek všetkému ťažkému, čo som prežila, som vždy brala život pozitívne, s nádejou a dôverou, ako aj očakávaním nových vecí i stretnutí s ľuďmi. Z vlastnej skúsenosti viem, že vernosť voči Bohu sa vypláca. Dnes už mám len jedno prianie, aby som Pána Boha nikdy nesklamala a nezhradila za žiadnu cenu.

Prečo ste sa rozhodli študovať morálnu teológiu? V čom vidíte jej prínos pre súčasnú dobu. Mladí ľudia sú neradi, keď im niekto vstupuje do svedomia... Nie je to v nesprávnom prístupe, že morálka sa sústreďuje len na množstvo zákazov? Vo svojich štúdiách ste vychádzali z diela sv. Tomáša Akvinského. Môže zaujať súčasného postmoderného človeka stredoveký teológ?

Morálna teológia ma priťahovala najmä preto, že je to živá a dynamická veda, ktorá vyžaduje integritu rozumu a viery. Pre morálnu teológiu je dôležitá aj morálna filozofia (svojimi úvahami o podstate bytia). Morálna teológia a morálna filozofia sa aj hodnotovo navzájom podmieňujú a inšpirujú. Morálna teológia učí ľudí ako sa môžu duchovne zdokonaľovať prostredníctvom Božej milosti a morálnych cností (rozhľadnosť, spravodlivosť, odvaha, miernosť). Povzbudzoval ma aj súhlas Svätého Otca z privátnej audiencie.

Prínos morálky je dnes viac ako aktuálny a až urgentne potrebný. Ľudia v sekulárno-liberálnych spoločnostiach nevedia rozlíšiť, čo je dobro a čo zlo. Správajú sa hedonisticky, rozhodujú sa nie rozumom, ale spontánne. Konajú svojvoľne, tak ako sa im páči. Nevedia, že morálka by mala byť v centre pozornosti každého človeka, no k tomu je potrebná múdra sebadisciplína aj pochopenie, že pravda, dobro a krása konštituujú morálne maximy.

Morálka je normatívna veda, no nielen normatívna. Skúma mravnosť osoby a učí ľudí cnostiam, ktoré ukazujú cestu k celostnej múdrosti života a k zodpovednosti za pochopenú pravdu i aplikáciu dobra v spoločnosti. Všeobecne možno povedať, že ak má byť sociálna spoločnosť funkčná, morálka musí byť záväzná pre všetkých ľudí. V tomto zmysle je morálny život do istej miery duchovne umenie (*ars spiritualis*). Morálne zrelý človek je potom v projekcii života nádherne slobodný. Osobne som veľmi vďačná svojim rodičom, kňazom, ktorí ma v mladosti usmerňovali, ale aj fundovaným osobnostiam profesorov na Pápežskej univerzite sv. Tomáša Akvinského (Angelicum) a na Pápežskej univerzite Gregoriana. Všetci spolu so mnou dotvárali môj osobnostno-intelektuálny, filozoficko-hodnotový a aj morálny profil. V živote

som mala šťastie na ľudí, ale aj na výber disciplín, v ktorých som sa vzdelávala (história, slovenský jazyk a literatúra, filozofia, teológia, morálna teológia). Všetky spomenuté disciplíny ma nesmierne zaujímali a tento záujem bol *de facto* polovičným úspechom. Zaujímala ma aj patristika (učenie cirkevných Otcov), ale na to už nebol čas.

Pokiaľ ide o mladých ľudí, máte pravdu, že nie sú radi, ak im niekto vstupuje do svedomia. Pri mojej 25-ročnej pedagogickej činnosti na Trnavskej univerzite, na Palackého univerzite v Olomouci a na Masarykovej univerzite v Brne som stretla veľa mladých ľudí. Myslím si, že ešte prv, ako ich začneme formovať, musia cítiť, že ich máme radi a chceme ich dobro. Druhou vecou je učiť ich pravde a cez pravdu im ukazovať cestu k dobru. Pravda je bránou k dobru, lebo ak nepoznáme pravdu, ako by sme mohli vedieť, čo je dobré.

Ďalšou vecou je presvedčiť ich, že dobro je pozitívne a zlo deštruktívne. Človek je však v rozhodovaní sa medzi – pozitívnosťou a deštrukciou – slobodný. Mladí ľudia musia vedieť, že v ich interiorite sa pred každým konaním i po ňom ozýva svedomie, ktoré je miestom a svätyňou, kde je každý človek sám v intímnom vzťahu s Bohom. Na svedomie druhých obyčajne nesiahajú múdri a kultivovaní ľudia, ale dovoľia si to zväčša len ľudia s despoticke-tyranskými sklonmi. Svedomie má byť formované v pravde. Vo svedomí sme všetci slobodní. Nikto nemá právo nám túto slobodu svedomia odňať. Dokonca aj po donútení zo strany mocných zostávajú ľudia, dotknutí nepravosťou, vnútorne slobodní (od Sokrata po všetkých politických väzňov svedomia až po mučeníkov všetkých čias).

Som presvedčená, že aj súčasní mladí ľudia dokážu pochopiť, že morálka nie je o zákazoch a príkazoch, čo sa smie a čo sa nesmie. Naopak, je to o vnútornej slobode, že ja sám chcem byť dobrovoľne dobrý človek, že sa chcem namáhať a pracovať na svojej vlastnej dokonalosti len preto, že chcem byť svätý, podľa vzoru Ježiša Krista a podľa vzoru svätých. Ak to chcem, môžem to aj docieľiť. Rozum a vôľa sú potencie (sily), ktoré môžu priviesť mladých ľudí k spolupráci s Božou milosťou, ale ak treba, aj prijať Božiu vôľu.

Na Masarykovej univerzite v Brne sa mi stalo, keď som učila predmet Katolícka morálna teológia ako povinne voliteľný predmet pre univerzitu, že sa tam zišli študenti z rôznych fakúlt (z Filozofickej fakulty, z pedagogickej, z právnickej, prírodovedeckej fakulty i študenti z Erasmus+). V úvode som im hneď naznačila, že im predstavím kresťanský ideál podaný cez prizmu morálky. Možno sa im to bude zdať, že sú to veci nemoderné a pritom záväzné, keďže za to, čo poznáme, sme aj zodpovední. A odrazu sa postavili traja právnici a povedali, že presne toto chcú počuť, to znamená pravdu. Bolo to pre mňa veľmi povzbudivé.

Pýtali ste sa ma aj na sv. Tomáša Akvinského. Sv. Tomáš mi doslova učaroval svojím systematickým a racionálnym filozofickým učením už na Angelicum a rovnako aj v oblasti morálnej teológie. Bol to múdry človek. Od mladosti vedel, čo chce. Keď ho ako 5-ročného priviedol jeho otec (gróf Landulf z hradu v Rocca Secca) do benediktínskeho kláštora na Monte Cassino a zveril ho do výchovy vzdelaným mníchom, Tomáš sa nerozplakal, ako by to urobila väčšina dnešných detí. Už pri prvej večeri sediac medzi vážnymi mníchmi za stolom, im položil otázku: Kto je Boh? Už tu sa prejavila jeho životná cesta. Bol to tichý človek, zbytočne nerozprával, veľa premýšľal, zamiloval si múdrosť a poznanie, veľa a múdro písal, no pritom zostal pokorný, sústredený na Boha a večné veci. Toto všetko ma hlboko oslovovalo a pochopila som, že v ľudskom duchu je „zárodok plnosti bytia“, a aj „plnosti života“. Táto plnosť však závisí od lásky každého človeka k Bohu a blížnym. Intelektuálna námaha tvorí bázu nášho „*naturale desiderium Dei*“.

Asi 20 rokov som na FF TU učila filozofiu sv. Tomáša Akvinského zameranú na rozvážnosť (*prudencia*) a na morálne rozhodovanie (*decisio*) a vždy sa prihlásilo na tento povinne voliteľný predmet dostatok študentov. Väčšinu z nich som jeho náukou aj pozitívne ovplyvnila a viacerí sa mu venovali aj vo svojich diplomových prácach. Aj preto môžem z vlastnej skúsenosti povedať, že stredoveký filozof môže významne ovplyvniť aj dnešných mladých ľudí, lebo náuka i príkladný život svätých je nadčasovo príťažlivý.

Velkú časť svojho štúdia ste sa venovali aj východnej náboženskej filozofii a spiritualite. To bola aj Vaša doktorandská téma na Pápežskej univerzite Gregoriana. Potom ste sa dotkli témy slovanstva publikovaním monografie: *Fenomén krásy v slovanskom myslení*. Čím Vás oslovila ruská duša a nakoľko je slovenská duša podobná tej ruskej?

Pre ruskú náboženskú filozofiu a spiritualitu ma získal pán profesor kardinál Tomáš Špidlík SJ. Raz ma oslovil, či nechcem chodiť na prednášky z ruskej filozofie a spirituality? Zaiste však zbadal, že sa netvárim príliš nadšene kvôli marxisticko-leninskej a ateistickej ideológii, ktorej sme mali v Československu naozaj dosť. On mi však povedal vetu, ktorá ma donútila premýšľať nad jeho slovami: „*Pokús sa oddeliť ideológiu (zväčša deformovanú) od veľkých ruských ideí.*“ Tieto myšlienky ma presvedčili. Povedala som si, že na tom bude niečo pravdivé. To bol môj začiatok a nikdy som to neoľutovala. V ruských filozofických ideách a aj v ortodoxnej spiritualite je skryté obrovské duchovné bohatstvo, doslova poklady. Aj preto ruský filozof V. I. Ivanov (1866 – 1949), žijúci v exile v Ríme, napísal (a po ňom to zdôrazňoval aj Ján Pavol II.), že Európa by mala dýchať obomi stranami pľúc.

Pre dizertačnú prácu som sa po tejto skúsenosti nerozhodovala dlho. Po roku 1990 bol v Ríme obrovský záujem o ruské myslenie i dopyt po ruskej ortodoxnej morálke. Nuž a kto sa na to najviac hodil? Či azda nie my, ktorí sme poznali ruský jazyk i literatúru? Ďalšou dôležitou požiadavkou pri dizertácii bola originalnosť témy. Po dvoch mesiacoch mi vedecká komisia bez problémov tému schválila a ja som sa pustila s vervou do práce. Tému mi poradil pán kardinál Špidlík SJ, ktorý vždy tak trochu držal ochrannú ruku nado mnou.

Spolu s mojím školiteľom profesorom S. Bastianelom SJ sme dizertačnej práci dali názov: *Etický personalizmus B. P. Vyšeslavceva v kontexte ruskej ortodoxnej morálnej teológie*. Konzultantom sa mi stal prof. M. I. Rupnik SJ, keďže prof. Bastianel neovládal ruský jazyk. Vtedajší dekan prof. J. Wicks SJ si zo mňa po obhajobe uťahoval, že nech mu ukážem šťastnejšieho človeka na Gregoriane, ktorý by mal až dvoch školiteľov. To som sa vtedy naozaj aj zasmiala, lebo to nebolo až také jednoduché. Tak trochu som lietala medzi dvoma mantinelmi, ale bolo to úžasné a kompletizujúce. Prof. S. Bastianel ma hamoval, aby som zostala západne mysliacim racionálnym človekom a prof. M. I. Rupnik zasa chcel zo mňa dostať výpoveď „slovanskej duše“, ktorá kladie dôraz nielen na rozum, ale aj na srdce.

Ak sa pýtate, čím ma oslovuje ruská duša, tak musím povedať, že v ruskej duši je zahrnutý svojský štýl filozofického myslenia i hlbokého duchovného nazerania. Je v nej prítomná aj religiozita a bohatá duchovná tradícia. Oslovovala ma aj mäkkosť a muzikálnosť jazyka, bohatá kultúra ruských ľudí, ich pokora a jednoduchosť, citlivosť vnímať vecí srdcom, súcť s človekom, ktorý sa dopúšťa chýb, ale aj ich láska k pravde, láska k národu a vlasti, akcent kladený na krásu rodiny, askéza, putovanie, tvorivosť, ktorá sa odráža v svetle mystických ikonografií, ale aj krása, v ktorej je ukryté víťazstvo bytia nad ničotou. Boh ponúka ľuďom, aj keď mnohí o tom nevedia, participáciu na jeho vlastnej krásy. Duchovná krása, ako napísal

P. N. Jevdokimov (1901 – 1970) je „premenenou realitou v Kristovi“.

Slovenská duša je, pochopiteľne, dušou slovanskou. Podobá sa tej ruskej. Sme rovnako religiózni, aj keď občas na Boha zabudneme, no keď prídu ťažkosti a chudoba, rýchle sa utiekame k Bohu. Je to tiež aj veľká úcta k Božej Matke (Bohorodičke). Ruštine sa podobáme aj melodickosťou jazyka. Sporadicky sa aj vraciame k tradícii našich predkov, k láske voči vlastnému národu a rodnej hrude, hoci v tejto veci sme viac nasiakli západnou mentalitou svetoobčana. Obdivujeme viac cudzie ako vlastné (cudzie jazyky, cudziu kultúru). Ako-tak ešte bránime dôležitosť rodiny, ale častejšie ako Rusi zrádzame pravdu a prispôsobujeme sa cudzej filozofii a aj morálke bez mantinelov. Evidentne nám chýbajú morálne osobnosti aj duchovné authority.

Pod Vaším vedením obhájilo svoje diplomové magisterské práce okolo 180 študentov a titul PhD. získalo 15 študentov. Ako vnímate kauzy plagiátorstva, ktoré boli odhalené pri najvyšších ústavných predstaviteľoch? Stačí len vyhlásenie plagiátora, že titul nebude používať? Nie je to zametanie pod koberec? Aké konsekvencie by mali byť vyvedené, aby sa takáto situácia neopakovala.

Mojimi rukami prešlo nielen mnoho študentov, ale aj diplomantov a doktorandov. Nikdy som nepúšťala diplomové práce, ktoré by nemali istú vedeckú a aj metodickú úroveň. Dbala som na to, aby to boli solídne práce a v nich aj osobná výpoveď študenta, ako aj priame citácie a parafrázované citácie. Bakalárske práce museli mať aspoň 30 použitých zdrojov a magisterské práce najmenej 50 zdrojov. Ale stalo sa, že kvôli plagiátorstvu boli zamietnuté viaceré práce a museli byť prepracované na požadovanú úroveň. Dokonca sa tiež stalo, že za plagiátorstvo bol študent vylúčený zo štúdia. A to už nehovorím o dizertačných prácach, ktoré museli byť obsahovo i metodicky precízne. Za dvadsať rokov som hodnotila aj veľké množstvo habilitačných a inauguračných posudkov, a to na akademickej pôde v Slovenskej republike i v Českej republike. Tiež som kontrolovala z titulu dlhoročnej stálej členky Akreditačnej komisie žiadosti o profesúru na Ministerstve školstva, vedy, výskumu a športu v oblasti humanitných vied.

Úroveň školstva dnes výrazne klesá. Z gymnázií a stredných škôl prichádzajú rok čo rok slabší študenti. A ak sa pýtate na to, čo si myslím o plagiátorských kauzách ústavných činiteľov, musím povedať len jedno, že je to veľká hanba nielen na úrovni národnej, ale aj na úrovni nadnárodnej. Toto škodí povesti o úrovni našich vysokých škôl. Dotknutí už dávno mali odísť zo svojich funkcií s „červenáním sa v tvári“, ale oni sa vlastne za nič nehanbia. Ruský filozof V. S. Solovjov (1853 – 1900) na konci 19. storočia napísal, že „cit hanby“ je vlastný racionálnym ľuďom. Tým ich odlišuje od „ríše zvierat“. Mnohým politickým predstaviteľom chýba tento cit, ale aj kvalitné vzdelanie, kultúra správania aj slušné vyjadrovanie.

Ako členka združenia SLOVENSKÍ KATOLÍCI ste sa rozhodli reagovať na vyhlásenie hovorca KBS dp. Kramaru, že v otázke vakcinácie si veriaci nemôžu uplatniť výhradu vo svedomí. Zároveň ste teológ s najvyšším stupňom vzdelania na Slovensku v oblasti katolíckej morálnej teológie. V čom spočívajú Vaše výhrady voči tomuto vyhláseniu? Neodporuje hovorca KBS katolíckej náuke?

Áno, na vyhlásenie dp. ThLic. M. Kramaru som reagovala. Nemôžem súhlasiť s tým, čo napísal, ako hovorca KBS. Ako človeka ho neodsudzujem, skôr je mi ho ľúto, že z tejto jeho funkcie vyplývajú aj takéto iracionálne a neuvážené vyhlásenia. Chcela som ho upozorniť na pochybenia, ktoré ako kňaz a duchovný človek by mal najprv „stokrát zvážiť“ a len potom opakovať „*univoco*“ to, čo hlásajú firmy aj propagátori experimentálnych vakcín tešiaci sa z obrovského biznisu, ako aj poplatné média.

Nedávno preletela na internete správa, že Európska únia vraj nakúpila miliardu a 250 miliónov vakcín od spoločnosti Pfizer (o 25 % drahšie ako doposiaľ). A aby azda potom neexpirovali, nariadenia Európanom povinné očkovanie? Ak niekto nenaletel na lotériu, má ešte ďalšiu možnosť dostať po troch vakcínach odmenu 300 eur (pripomínajúcu 30 strieborných z evanjelia). A možno je na obzore aj násilné odchyťovanie občanov a koncentračné tábory. Toto sme tu od čias zániku otroctva nemali. Všetko, čo je násilné, zotročuje a to, čo zotročuje, je nemorálne. Každý človek je slobodný vo svojom myslení aj v rozhodnutiach. Sloboda potvrdzuje ľudskú dôstojnosť.

Kam sme sa to však dopracovali s tou našou vytúženou slobodou z roku 1989? Najviac ma prekvapuje a aj bolí to, že tento zlom a hodnotovú prevrátenosť nevidia duchovné osoby. Ak to nevidia, škandalizujú veriacich a berú na seba ťažkú zodpovednosť za svoj úrad a poslanie. Hocijako by som sa snažila racionálne porozumieť „aktu lásky“ prostredníctvom vakcinácie (trikrát do roka a ktovie koľkokrát ešte), neviem to pochopiť. Viem však, že „každý človek je povinný poslúchať zákon, ktorý sa ozýva v jeho svedomí“ (porov. KKC 1706). Morálne svedomie ako úsudok rozumu (*iudicium rationis*) je rozpoznaním kvality činu a zároveň povinnosťou osoby je pridržať sa toho, o čom vie, že je spravodlivé a správne. „Človek vníma a poznáva príkazy Božieho zákona úsudkom svojho svedomia“ (porov. KKC 1778).

Aj preto chcem v závere povedať: chváľme a oslavujme Boha za to, že nám daroval život, intelekt, vieru, svedomie a slobodu. Ďakujeme aj za našich rodičov, že nás viedli a ukazovali nám cestu k Bohu, ktorý je láskavým a milujúcim Otcom. Katolícka náuka nikdy nehlásala násilie, ale lásku a jednotu. V Ježišovi Kristovi niet a nemôže byť rozdelení, ktoré tak veľmi pociťujeme v našom aktuálnom čase, dokonca aj pri vstupe do Božieho chrámu na posvätnú liturgiu. S tým by Pán Ježiš nikdy nesúhlasil. Jeho Cirkev má byť „plnosťou jednoty“, nie však jednotou uniformnou, ale znakom svätosti pod vplyvom Ducha Svätého. Myslieť si opak znamená postaviť sa na stranu svetskej moci bez „ohľadu na Krista a jeho sväté evanjelium“, a toto je proti katolíckej náuke.

Celé znenie stanoviska si môžete prečítať na: <http://www.slovenskikatolici.sk/proti-vyhlaseniu-hovorcu-kbs-ze-si-nemozno-uplatnit-voci-vakcinacii-vyhradu-vo-svedomi.xhtml>

Kto by mal záujem byť ešte podpísaný pod toto stanovisko, nech nás kontaktuje na mailovej adrese: info@slovenskikatolici.sk

Článok vyšiel pôvodne na portáli www.slovenskikatolici.sk

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/co-je-nasilne-zotrocuje-a-co-zotrocuje-je-nemoralne/>